

Valtiovarainministeriö
PL 28
00023 VALTIONEUVOSTO

Viite: Lausuntopyyntö sokeriverotusta selvittävän työryhmän väliraportista (VM132:00/2011)

Asia: Kuluttajatutkimuskeskuksen lausunto sokeriverotusta selvittävän työryhmän väliraportista

Nykyinen laki makeisten, jäätelön ja virvoitusjuomien valmisteverosta tuli voimaan vuoden 2011 alusta. Vuonna 2011 vero tuotti noin 134 miljoona euroa ja vuonna 2012 sen odotetaan veronkorotuksen jälkeen tuottavan 200 miljoonaa euroa. Työryhmä toteaa, että makeisvero on saavuttanut sille asetut valtiontaloudelliset tavoitteet. Nykyisen veron terveystaakkoja on tässä vaiheessa hankala arvioiva. Terveyskysymyksen kannalta nykyisen veron puute on se, että toisaalta se pitää sisällään tuotteita, jotka eivät ole erityisen epäterveellisiä ja toisaalta sen ulkopuolelle jäävät monet epäterveellisinä pidetyt tuotteet (mm. keksit, vanukkaat).

Esitettyjä malleja arvioitaessa Kuluttajatutkimuskeskuksessa tehtiin seuraavia yleisiä havaintoja:

- Sokeria sisältävien tuotteiden verokohteluun on rakennettava järjestelmä, joka ei lisää eri portaiden toimijoiden hallinnollista taakkaa kohtuuttomasti. Näin turvataan tasaveroiset kilpailuolosuhteet erikokoisille yrityksille.
- Kuluttajatutkimuskeskus kannattaa mallia, joka koskee sokeripitoisia tuotteita, joiden kulutus erityisesti lapsilla ja nuorilla on runsasta. Vero on tarkoituksenmukaista ulottaa tuotteisiin, joiden kulutuksella on merkitystä sekä terveyteen että valtion verotuloihin. Kuluttajatutkimuskeskus kannattaa siis veron laajentamista sokeripitoisiin tuotteisiin, joihin se ei nyt ulotu (mm. makeat jugurtit, vanukkaat, keksit)
- Kuluttajatutkimuskeskus kannattaa mallia, joka tukee vähemmän sokeria sisältävien tuotteiden kehittämistä ja tuotantoa.
- Tutkimusten mukaan pienituloiset väestöryhmät syövät Suomessa edelleen hyvätulaisia epäterveellisemmin, ja heidän elinajanodotteensa on hyvätulaisia alhaisempi. On mahdollista, että laajalla sokeriverolla voidaan vähentää sokeripitoisten tuotteiden kulutusta pienituloisten keskuudessa ja näin vähennetään terveydellistä eriarvoisuutta. Toisaalta – kuten työryhmän raportti esittää – saattaa käydä niin, että veronkorotuksesta seuraa sokeripitoisten herkkujen kulutuksen korvaaminen jollain

toisella epäterveellisellä tuotteella ja/tai terveellisten kasvisten tai vähärasvaisen lihan kulutusten vähentäminen. Saattaa myös olla niin, että verolla vahvistetaan polarisoitunutta tilannetta, jossa osalla väestöä kaikenlainen ruokaan liittyvä valinta vaikeutuu. Pienituloiset käyttävät tällä hetkellä hyvätulaisia suhteellisesti enemmän rahaa sokeria sisältäviin tuotteisiin. Jos he eivät veronkorotuksen jälkeen muuta kulutustottumuksiin, kasvaa tämän alueen osuus kulutuksesta heillä entisestään.

- Makeutettujen virvoitusjuomien sisällyttäminen veron piiriin on perusteltua, sillä niiden runsaan kulutuksen on todettu olevan yhteydessä ylipainoon. Kuitenkin pullotetuilla juomilla ylipäättänsä on muita haitallisia vaikutuksia. Esimerkiksi makeutusaineilla makeutetut virvoitusjuomat heikentävät hampaiden terveyttä. Lisäksi myös ympäristönäkökulmasta kaikki pullovedet ovat vesijohtovettä ongelmallisempia.

Työryhmä esittää väliraportissa viisi vaihtoehtoista mallia. Ohessa pyydetysti Kuluttajatutkimuskeskuksen näkemyksiä eri verovaihtoehtomallien vaikutuksista.

- Kokonaissokeripitoisuuteen perustuvat mallit
 - Jos vero kohdistuisi kaikkiin sokeripitoisiin elintarvikkeisiin, koskisi se myös terveellisiä tuotteita (kasvikset ja hedelmät), joiden kysyntää hinnannousu saattaisi laskea. Tällöin kysyntä saattaisi siirtyä vähemmän terveellisiin tuotteisiin.
 - Makeutusaineilla makeutettujen tuotteiden kysyntä saattaisi kasvaa.
 - Veron kertautumisen estäminen vaatisi paljon työtä.
 - Kuluttajan vaikea 'nähdä' veron vaikutusta tuotteen hinnassa.
- Lisättyyn sokeriin perustuvat mallit
 - Sokeri -raaka-aineen verotus olisi helppo toteuttaa.
 - Makeutusaineilla makeutettujen tuotteiden kysyntä saattaisi kasvaa.
- Nykyiseen makeisveroon perustuvat mallit
 - Verotukseen piiriin tulisivat myös keksit, kakut ja leivonnaiset sekä makeutusaineilla makeutetut tuotteet.
 - Rajanveto-ongelmien takia makeiden tuotteiden kysyntä saattaisi siirtyä verottomiin tuotteisiin, joita elintarviketeollisuus saattaisi alkaa voimakkaasti markkinoida kuluttajille.
- Makeisveron ja sokeriveron yhdistelmä
 - Toteutus aiheuttaisi suuria kustannuksia elintarvikekaupan eri portaille.
- Arvonlisäverotukseen perustuva malli
 - Ei toteuttamiskelpoinen, sillä monimutkaistasi arvonlisäverojärjestelmää.

Jokaisella esitetyllä mallilla on ongelmansa, mutta Kuluttajatutkimuskeskuksen mielestä kannatettavin verovaihtoehto olisi nykyiseen makeisveron laajennus, joka ulottuu laajimmin makeutettuihin ja ravitseuksellisesti 'köyhiin' tuotteisiin. Tuotteet, joihin vero kohdentuisi, eivät kuulu kuluttajien arkiseen ruokatalouteen. Se olisi helpoin toteuttaa niin elintarviketeollisuudessa kuin elintarvikekaupassa.

Tämän lisäksi tuodaan esille, että kuluttajia on tuettava valitsemaan terveellisempiä tuotteita. Tuotteiden ainesosatiedot on oltava selkeästi merkittynä ja kuluttajien valintaa helpotettava merkitsemällä tuotteen sokeripitoisuus selkeästi pakkaukseen esimerkiksi jollain yksinkertaisella merkinnällä.

KULUTTAJATUTKIMUSKESKUS

Päivi Timonen
Johtaja

